

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ТИМЧУК СВІТЛАНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК:338.49:631.115.1

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(економіка сільського господарства та АПК)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Вінниця – 2010

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Уманському національному університеті садівництва Міністерства аграрної політики України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор,
Дмитрук Борис Пахомович,
Східноєвропейський університет
економіки і менеджменту,
завідувач кафедри «Обліку і аудиту».

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Горьовий Василь Павлович,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
завідувач кафедри менеджменту ім. проф.
Й.С.Завадського.

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
Коновалов Іван Васильович,
Національний науковий центр «Інститут
аграрної економіки» УААН,
заступник завідувача відділом форм господарювання.

Захист відбудеться «11» червня 2010 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 05.854.03 Вінницького національного аграрного університету за адресою: 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3 ауд. 2220.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Вінницького національного аграрного університету за адресою: 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3.

Автореферат розісланий «7» травня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої
ради, к.е.н., доцент

С.В.Козловський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах інтеграції України до міжнародних структур одним із завдань агропромислового комплексу є нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної на світовому ринку сільськогосподарської продукції та збереження і підвищення рівня життя сільського населення. В аграрній сфері найбільш ринково-адаптаційні можливості має сектор приватних господарств населення, який утримує позитивні темпи зростання виробництва навіть у роки економічної кризи.

Тому фермерські господарства як одна з найбільш пристосованих до ринку форм господарювання, забезпечуючи високий рівень працевлаштування в сільських громадах, з року в рік підвищують обсяги валового виробництва за рахунок запровадження енергозберігаючих технологій та виробництва екологічно чистої конкурентоздатної сільськогосподарської продукції. Важливу роль в цьому відіграє внутрішньогосподарська інфраструктура. Інфраструктура господарства створює загальні умови для ефективного функціонування основного виробництва. Виробнича ланка внутрішньогосподарської інфраструктури являє собою частину виробництва, що має підпорядкування, допоміжний характер та забезпечує ефективну діяльність виробництва в цілому незалежно від виробничого типу. Соціальна та інституційна ланки надають послуги не виробничого характеру та управління господарством.

Для забезпечення успішного функціонування фермерських господарств важливу роль відіграє такий підрозділ виробничої інфраструктури як технічне забезпечення. Але для формування матеріально-технічної бази фермерські господарства інколи не мають достатнього капіталу.

Тому пошук резервів збільшення валового виробництва за рахунок підвищення ефективності використання інфраструктури фермерських господарств є актуальним завданням і потребує подальшого дослідження.

Теоретичні, методичні та практичні аспекти проблеми розвитку фермерства в Україні та роль внутрішньогосподарської інфраструктури в процесі виробництва конкурентоздатної продукції висвітлені в роботах В.П.Басенка, І.М.Бурдейного, А.Ф.Бурика, В.П.Горьового, В.К.Збарського, В.В.Зіновчука, М.М.Кропивка, І.В.Коновалова, М.Г.Лобаса, М.Й.Маліка, А.В.Македонського, В.Д.Мартінова, В.Я.Месель-Веселяка, С.М.Пампухи, П.Т.Саблука, В.В.Юрчишина та інших вчених.

Разом з тим потребують системної розробки методичні та прикладні питання удосконалення інфраструктури відповідно до типів виробничої спеціалізації та розмірів фермерських господарств, що сприятиме не лише ефективному використанню інфраструктури, але й підвищенню конкурентоспроможності продукції на ринку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. У дисертаційній роботі висвітлено результати досліджень, виконаних автором, які є складовою частиною комплексної тематики науково-дослідних робіт Уманського державного аграрного університету: «Адаптація організаційно-економічного механізму господарювання до соціально орієнтованих ринкових відносин в АПК» (номер державної реєстрації № 0101U004493), стан виконання 2006–2009 рр. В межах цього дослідження автору належить виявлення напрямів удосконалення інфраструктури фер-

мерських господарств та способи визначення і підвищення її економічної ефективності.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є вивчення теоретичних, методологічних, організаційно-економічних та соціальних аспектів розвитку внутрішньогосподарської інфраструктури фермерських господарств, як одного з важливих чинників підвищення конкурентоспроможності в умовах сталого розвитку АПК.

Відповідно до поставленої мети в процесі проведення дисертаційного дослідження вирішувались такі завдання:

- обґрунтувати сутність організаційно-економічних та правових основ функціонування фермерських господарств;
- дослідити та оцінити діяльність фермерських господарств в конкретних соціально-економічних умовах Черкаської області;
- опрацювати науково-методичні основи визначення поняття «інфраструктура фермерського господарства»;
- дослідити особливості розвитку інфраструктури відповідно до виробничого напрямку діяльності та розмірів фермерського господарства;
- обґрунтувати комплекс заходів щодо за рахунок оптимізації інфраструктури;
- обґрунтувати пропозиції щодо покращення роботи інфраструктурних ланок шляхом поглиблення кооперування та об'єднання фермерів;
- розробити пропозиції щодо використання інформаційних технологій в управлінні фермерськими господарствами та їх інфраструктурою.

Об'єктом дослідження є інфраструктура фермерських господарств різних виробничих напрямів та розмірів і зокрема новоутворених крупних господарств організованих в процесі реформування на базі колективних сільськогосподарських підприємств, а також різних форм об'єднання фермерів (кооперативи, товариства, агрофірми та інші).

Предмет дослідження є теоретичні, методичні та практичні основи розвитку інфраструктури фермерського господарства.

Методи дослідження. В процесі визначення впливу інфраструктури на розвиток фермерських господарств використовувались такі методи: аналізу і синтезу (дослідження теоретико-методологічних проблем ефективності), монографічний (визначення передового досвіду функціонування об'єктів дослідження), емпіричний (спостереження та порівняння), рядів динаміки, статистичних групувань (проведення аналізу розвитку та ефективності функціонування об'єктів дослідження), графічний (вивчення тенденцій розвитку фермерських господарств), кореляційний аналіз (визначення впливу факторів), прогнозування (розробка прогнозованих показників виробництва найбільш перспективних видів сільськогосподарської продукції у фермерських господарствах), анкетне опитування, матричні методи стратегічного управління (SWOT-аналіз внутрішнього середовища Повного товариства фермерів «Червона калина», Бостонська матриця бізнес-портфеля фермерського господарства «Агрофірми «Базис»), логістика (збільшення обсягів реалізації продукції у фермерському господарстві «Яблуневий сад»), економіко-математичне моделювання із застосуванням ЕОМ (оптимізація виробничої структури фермерських господарств та

їх інфраструктури на основі уніфікованої економіко-математичної моделі) тощо. У своїй сукупності вони становлять методiku дослідження по темі дисертації.

Інформаційною базою дослідження слугували Закони України, нормативно-правові акти, прийняті Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України щодо аграрних реформ, офіційні статистичні дані державного, обласного та районного рівнів, звітні документи фермерських господарств, матеріали анкетного опитування та власних монографічних досліджень, дані передового досвіду та науково-аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних вчених-аграрників.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі комплексного дослідження діяльності фермерських господарств та визначення важливості впливу інфраструктури обґрунтовані напрями її удосконалення.

вперше:

- економічно обґрунтовано необхідність оптимізації виробничої діяльності фермерських господарств в залежності від їх інфраструктурного і ресурсного забезпечення та напряму спеціалізації;

удосконалено:

- визначення економічної ефективності використання інфраструктури фермерських господарств на основі виявлення вартості інфраструктурних фондів в основних засобах;

набули подальшого розвитку:

- вдосконалення інфраструктурного забезпечення фермерських господарств за рахунок кредитних ресурсів отриманих на основі розроблених бізнес-планів;

- вдосконалення управлінських рішень щодо підвищення економічної ефективності діяльності фермерських господарств на основі використання методів стратегічного управління;

- положення щодо підвищення економічної ефективності використання інфраструктури та її впливу на загальний рівень виробництва фермерськими господарствами на основі стратегічних та логістичних методів управління і прогнозування з урахуванням інтеграційних процесів.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові, методичні та практичні підходи, запропоновані в дисертаційній роботі, можуть бути використані для здійснення подальших досліджень у визначенні впливу інфраструктурних елементів на процес виробництва у фермерських господарствах високоякісної конкурентоспроможної продукції, особливо в контексті міжнародної торгівлі, а пропозиції щодо удосконалення внутрігосподарської інфраструктури фермерських господарств – використані конкретними господарюючими суб'єктами з метою підвищення ефективності їх роботи.

Результати проведеного комплексного дослідження інфраструктури фермерських господарств різних напрямів виробничої діяльності на регіональному рівні, які відображають економічну доцільність удосконалення інфраструктури відповідно до виробничої необхідності, покращують ефективність роботи господарства, прийнято до впровадження у ПТФ «Червона калина» Маньківського району (акт впровадження № 49 від 15.12.2008 р.). Організаційну структуру технічного фермерського обслуговуючого кооперативу шляхом запровадження локальної комп'ютерної мережі

та загальної бази даних для покращення його інституційної інфраструктури прийнято до впровадження Асоціацією фермерів та приватних землевласників Черкаської області (Акт впровадження № 218 від 12.10.2009 р.). Оптимізація виробничої структури фермерських господарств та їх інфраструктури на основі уніфікованої економіко-математичної моделі представлена у вигляді користувацького інтерфейсу прийнято до впровадження ТОВ «Черкаська обласна сільськогосподарська дорадча служба» (№ 27 від 3.02.2009 р.). Окремі науково-теоретичні та методичні положення, які стосуються діяльності фермерських господарств, тенденцій та особливостей розвитку їх внутрішньогосподарської інфраструктури та напрямів її удосконалення, використовуються у навчальному процесі Уманського державного аграрного університету (довідка № 116 від 4.09.2008 р.) при викладанні дисциплін «Організація підприємства», «Організація фермерського господарства».

Особистий внесок. Дослідження та одержані результати здійснені автором самостійно. У дисертації теоретично обґрунтовані передумови й принципи ефективного функціонування фермерських господарств за рахунок покращення внутрішньогосподарської інфраструктури шляхом використання методів стратегічного управління, логістики, прогнозування, бізнес-планування та інших.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях: «Глобальні та національні проблеми в аграрній економіці України» (м. Луганськ, 2004 р.), «Сталий розвиток аграрного сектора економіки» (м. Харків, 2004 р.), «Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональні суспільні системи: ресурси і механізми ефективного управління» (м. Львів, 2006 р.), «Актуальні питання науки та практики: досягнення та перспективи – 2009» (м. Полтава, 2009 р.), всеукраїнських науково-практичних конференціях молодих вчених (м. Умань, 2004-2010 рр.), «Економічний та соціальний розвиток України в XXI столітті» (м. Тернопіль, 2004 р.), «Формування конкурентоспроможності підприємств АПК в умовах глобалізації» (м. Полтава, 2007 р.), «Проблеми реалізації науково-творчого потенціалу молоді: пошуки, перспективи» (м. Павлоград, 2008 р.), «Проблеми сучасної економіки» (м. Миколаїв, 2009 р.) та викладені у статтях і тезах доповідей.

Публікації. За темою дослідження опубліковано у вісімнадцяти наукових працях (загальним обсягом 4,0 друк. арк.), з них шість – у фахових виданнях (2,9 друк. арк.), дванадцять – тези науково-практичних конференцій.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертаційна робота викладена на 267 сторінках комп'ютерного тексту, складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 218 найменувань та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 184. Робота містить 39 таблиць, 19 рисунків, 7 формул і 17 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання, визначено предмет і об'єкт дослідження, висвітлено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, викладено результати їх апробації і особистий внесок здобувача.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні основи розвитку фермерства та його внутрішньогосподарської інфраструктури»** Досліджується місце фермерства у сільськогосподарському виробництві в Україні і світі та роль інфраструктури як невід'ємної складової підприємства та АПК.

В ході аграрних перетворень в Україні однією з перших приватних форм господарювання на селі стало фермерство. За останні роки доля виробленої фермерами продукції в її валовому обсязі збільшилась в декілька раз. За 2004-2008 рр. розвиток фермерської форми господарювання втратив динамізм і поступальність, що значною мірою пов'язане з погіршенням умов формування джерел коштів на фінансування інвестицій. Тому в сучасних умовах важливу роль відіграє забезпеченість фермерських господарств інфраструктурними елементами.

Інфраструктурою фермерського господарства можна вважати сукупність допоміжних і додаткових елементів (ланок), які допомагають створити умови для функціонування агропромислового виробництва шляхом надання як послуг виробничого характеру, так і для задоволення основних потреб працівників в послугах соціального напрямку.

Розвиток інфраструктури фермерських господарств, завдяки поліпшенню системи реалізації, транспортування, зберігання, розподілу, обігу забезпечує мобільність всіх видів ресурсів – а також є обов'язковою умовою поглиблення поділу праці з метою ефективного використання обмежених ресурсів і потенційних резервів. В умовах членства України в СОТ інфраструктура є важливим фактором реалізації внутрішніх резервів економічного зростання підприємств АПК і в тому числі фермерських господарств.

Наявність у фермерських господарствах ланок інфраструктури дає можливість розглядати їх не тільки відокремлено, а й у певній єдності, тобто як "внутрішньогосподарську" інфраструктуру (рис. 1).

**Рис. 1. Склад внутрішньогосподарської інфраструктури
поліспеціалізованого фермерського господарства**

*Власна розробка

У фермерському господарстві з широким спектром галузей сільськогосподарського виробництва поряд з виробничою та соціальною ланками діє інституційна інфраструктура представлена керівником чи групою керівників та бухгалтерський відділ, який інколи виконує функції планово-економічного характеру. Прикладом поліспеціалізованих господарств досліджених в дисертаційній роботі є ФГ «Агро-фірма «Базис», засноване на базі колишнього колективного сільськогосподарського підприємства, а також Повне товариство фермерів «Червона калина».

Проте в Черкаській області як і в Україні функціонують багато фермерських господарств, які мають невеликі площі земельних ресурсів і спеціалізуються переважно на виробництві продукції рільництва (рис. 2).

Склад внутрішньогосподарської інфраструктури моноспеціалізованого господарства розроблений на основі монографічного дослідження фермерських господарств «Берегиня» та «Лотос», в яких інфраструктура представлена окремими елементами.

**Рис. 2. Склад внутрішньогосподарської інфраструктури
моноспеціалізованого фермерського господарства***

*Власна розробка

Умови євроінтеграції ставлять перед фермерськими господарствами ряд нових вимог по удосконаленню та розвитку інфраструктури. Вони полягають в більш високій гнучкості і маневреності інфраструктурних ланок з метою зниження ризику в умовах конкуренції, необхідності формування принципово нової системи обліку виробничих витрат і діапазону зміни цін на продукцію та послуги, перехід до нових методів управління, що має задовольнити попит споживачів, бізнесу в товарах та послугах.

В умовах членства в СОТ підвищення конкурентного тиску з боку імпортової продукції імовірно призведе до об'єднання або укрупнення дрібних фермерських господарств, які працюватимуть на основі новітніх енергозберігаючих та екологічно чистих технологій з використанням відповідних стандартів якості. Такі зміни передбачають докладніше вивчення та вдосконалення інфраструктурного забезпечення цих формувань.

У другому розділі «Сучасний стан та особливості розвитку інфраструктури фермерських господарств» досліджено тенденції розвитку фермерських госпо-

дарств Черкаської області в порівнянні з іншими регіонами та узагальнено особливості інфраструктурного забезпечення господарств різних напрямків спеціалізації та розмірів.

З 1995 по 2008 рр. кількість фермерських господарств в Україні зросла у 1,2 рази, у Черкаській – відповідно 2,3 рази. У 1995 р. питома вага фермерських господарств Черкаської області до України в цілому становила 1,5%, а у 2008 р. цей показник складав 2,7%.

Протягом досліджених дев'яти років спостерігається укрупнення фермерських господарств Черкаської області площею землекористування від 100 до 500 га і більше.

Більша половина фермерських господарств за формою організації є сімейними. У 1995 р. у фермерських господарствах області працювало 803 їх члени, у 2008 р. їх кількість зросла до 3697 осіб.

Виробництво валової продукції сільського господарства фермерськими господарствами Черкаської області протягом 1995-2008 рр. зросло у 17,1 рази, у тому числі виробництво продукції рослинництва – у 18,2, а тваринництва – у 10,4 рази.

Більшість фермерів області займаються переважно виробництвом продукції рільництва, яка є менш капітало- і трудомісткою має сезонний характер та дозволяє швидше отримати віддачу від вкладених коштів.

Одним із чинників ефективного ведення фермерського господарства є забезпеченість їх технічними засобами. Кількість тракторів у фермерських господарствах Черкаської області підвищилась у 1,8 раз (або на 14609 шт.), комбайнів зернозбиральних – на 8734 шт., кукурудзозбиральних – на 402, кормозбиральних – на 571.

За 1995-2008 рр. фермерські господарства Черкаської області значно підвищили ефективність своєї роботи. Господарства, засновані на базі колективних сільськогосподарських підприємств, мають кращі показники ефективності на відміну від господарств малих та середніх розмірів. Ці господарства мають раціональне забезпечення інфраструктурними елементами, що дозволяє отримати вищі прибутки при менших затратах трудових та матеріальних ресурсів. Рівень рентабельності фермерських господарств, заснованих на базі колективних сільськогосподарських підприємств, у 2008 р. становив 32,7%, тоді як загальний показник по області склав 28,9, а у господарствах сімейного типу – 8,0%. Перевагою господарств, заснованих на базі колективних сільськогосподарських підприємств, є збережена інфраструктура, яка не потребує значних фінансових вкладень на її формування.

Одним із факторів, який впливає на підвищення економічної стійкості фермерських господарств є розвинута внутрішньогосподарська інфраструктура, що має значний вплив на основне виробництво та його результати. Невеликі фермерські господарства, такі як ФГ «Яблуневий сад», завдяки використанню прогресивних технологій та інвестуванню, мають можливість отримувати високу урожайність якісної продукції. Від активної виробничо-збутової інфраструктури в діяльності фермерів залежить економічна стійкість господарств.

Стан забезпеченості інфраструктурою фермерських господарств Черкаської області істотно відрізняється, про що свідчать дані проведеного за 2005-2008 рр. анкетного опитування керівників фермерських господарств (рис. 3), які отримували

консультаційні послуги у Консультаційному центрі Уманського державного аграрного університету.

Рис. 3. Забезпеченість анкетованих фермерських господарств спорудами для зберігання врожаю та обладнанням з обробки зерна*

* Складено за даними анкетного опитування

Так, 98% респондентів мали в розрахунку на господарство по 0,8 тракторів, з яких 0,7 колісних і 0,2 гусеничних, а також 0,5 комбайнів, 0,3 вантажних автомобілів, 0,5 сівалок, 0,4 борін дискових. За 2003-2008 рр. у 80,0% респондентів було придбано нову техніку. 10,0 % респондентів є членами асоціацій по використанню техніки. 70,0 % опитаних мали у своїх господарствах споруди для зберігання врожаю та засоби для обробітку зерна і проводили переробку власної продукції, з них 52,5% утримували обладнані токи, 7,5 – криті токи і 10,0% – інші споруди для зберігання врожаю. Крім того, 20,0% мали на балансі олійні, 7,5 – млини, 10,0 – сепараторні цехи і 30,0% – інші допоміжні виробництва. 37,5% респондентів отримали приміщення для зберігання зерна, накриття для техніки та інші споруди на майнові паї членів господарства.

На балансі 15,0% анкетованих фермерського господарства були заклади соціальної сфери, з яких у 2,5% – школи, у 7,5% – дитячі садки, у 5,0% – лазні.

Виробничу програму діяльності фермерських господарств розробляють лише 37,5 % опитаних. Більша половина опитаних проводить аналіз виробничо-фінансової діяльності раз на рік, 32,5 % – щоденно.

Більш як 77,0 % респондентів вказало на достатність власних коштів у їх господарствах. Така ж кількість отримувала кредити раніше. 60,0 % потребують кредитування, з яких 60,0 % планують направити кошти на придбання технічних засобів, 40,0 – на будівництво інфраструктурних об'єктів і лише 22,5 % – для збільшення обігових коштів. 65,0 % керівників зазначили, що їм вигідно брати кредити під відсотки банків. Решта вказали на занадто високі відсотки по кредиту (47,5 %) і низьку його окупність (25,0 %). Середній відсоток під кредит вирахований із анкет становить 10 % річних.

Анкетовані фермерські господарства різні за своєю суттю, утворені при різних умовах, мають свої, належні тільки їм, особливості у формуванні внутрігосподарської інфраструктури. В деяких випадках нестачу інфраструктурних об'єктів фермерські господарства компенсують за рахунок взаємодопомоги та кооперування.

Динаміку показників ефективності використання інфраструктури фермерських господарств Черкаської області наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Ефективність використання інфраструктури у фермерських господарствах Черкаської області

Рік	Первісна вартість інфраструктурних фондів, грн.	Знос інфраструктурних фондів, грн.	Залишкова вартість інфраструктурних фондів на кінець року, грн.	Фондоозброєність	Фондовіддача	Коефіцієнт вибуття інфраструктурних фондів	Рентабельність інфраструктурних фондів, %
2005	60842	4128	56713	12,50	1,71	0,07	0,27
2006	56713	11671	128229	34,08	0,86	0,21	0,14
2007	128229	12019	282411	87,06	0,53	0,09	0,07
2008	282411	8630	273781	74,05	1,02	0,03	0,23

В період з 2005 по 2008 рр. відбулось зростання всіх показників забезпеченості інфраструктурними фондами фермерських господарств області. У 4,6 рази зросло значення первісної вартості інфраструктурних фондів. Таке збільшення обсягів інфраструктурних фондів викликало позитивні зміни в показниках їх використання. Так показник фондоозброєності зріс у 5,9 рази. Збільшення рівня фондовіддачі (на 0,69 грн.) пов'язано із зростанням виробництва валової продукції в розрахунку на одиницю інфраструктурних фондів. Коефіцієнт рентабельності фондів інфраструктури фермерських господарств Черкаської області за 2005-2008 рр. зменшився на 0,04 одиниці. Зниження спричинене зменшенням чистого прибутку по відношенню до середньорічної вартості інфраструктурних фондів.

Значне зростання рівня виробництва валової продукції (у 4,3 рази), а відповідно і чистого прибутку (у 8,2 рази), спричинили збільшення показників ефективності використання інфраструктури фермерських господарств.

Коефіцієнти вибуття і оновлення у ПТФ «Червона калина» мають позитивні значення. Порівняння величин даних коефіцієнтів дає змогу відслідкувати тенденцію в нагромадженні активної частини основних засобів і темпів зміни морального застарілих засобів.

Нині процес розвитку внутрішньогосподарської інфраструктури фермерських господарств має ряд недоліків. Формування виробничої інфраструктури будь-якого господарства тривалий час базувалось на застарілому обладнанні та технічних засобах, амортизаційний строк яких давно минув. Недостатня кількість фінансових ресурсів спонукали до поглиблення такої ситуації. Фермерські господарства для ефективного нарощування інфраструктури потребують більшої фінансової підтримки з боку держави, яка не відповідає європейському рівню та імобілізації внутрішніх фінансових ресурсів.

У третьому розділі «**Напрями вдосконалення внутрішньогосподарської інфраструктури фермерських господарств**» виявлено способи підвищення рівня виробництва та ефективності роботи фермерів в умовах СОТ та методичні засади

вдосконалення внутрішньогосподарської інфраструктури господарств різних напрямків спеціалізації та розмірів.

Розвиток інфраструктури передбачає підвищення її дієвості, істотних кількісних і якісних змін. Для взаємопов'язаного розвитку ланок інфраструктури кожному фермерському господарству необхідно заздалегідь розробити необхідні бізнес-плани з проектами і кошторисами, розрахунками найближчих і перспективних соціально-економічних ефектів. Це дасть можливість уникнути випадкових, емпіричних рішень та викликаних ними збитків і втрат у виробництві. Для покращення інфраструктурних ланок у фермерських господарствах необхідно застосовувати довгострокове планування розвитку внутрішньогосподарських підрозділів, як резерву підвищення ефективності матеріального виробництва.

Під час планування внутрішньогосподарської інфраструктури чи стратегії розвитку фермерського господарства слід враховувати доцільність та можливості його технічного забезпечення як через формування власного парку, так і залучення техніки спеціалізованих підприємств. Це необхідно здійснювати на основі визначення оптимальної насиченості інфраструктурними елементами на наступні періоди.

Через брак грошових коштів фермерські господарства не мають можливості на достатньому рівні розвивати ланки власної інфраструктури. Тому комплексне планування дозволяє виявити резерви підвищення економічної ефективності господарства на основі наявності яких фермер може отримати необхідний обсяг кредитних ресурсів.

ПТФ „Червона калина” забезпечене багатьма елементами інфраструктури, окрім споруд для зберігання зернових, що спричиняє значні витрати грошових коштів. Необхідний об'єм складу становить 2 тис. т одночасного зберігання зернових. Зберігання зернової продукції у власному сховищі дозволить підприємству заощадити значну суму грошових коштів. Розроблений бізнес-план на отримання необхідних кредитних ресурсів для будівництва включає розрахунок економічної ефективності зберігання зернових (табл. 2).

Для розрахунку взяті середні ціни на зернові та розмір мінімальної заробітної плати по Україні за 2007-2008 рр. Вартість зберігання в орендованому складі в середньому складає 5 грн. на 1 тону в місяць. При зберіганні зернових у власному сховищі фермерське господарство на протязі п'яти місяців (липень-листопад) може додатково отримати 68764 грн. доходу, а за одинадцять місяців (липень-травень) – 315350 грн.

Таблиця 2

Розрахунок ефективності зберігання зернових культур, тис. грн.*

Показник	31.07 2007 р.	31.09 2007 р.	31.11. 2007 р.	01.01 2008 р.	31.03 2008 р.	31.05. 2008 р.
Дохід від реалізації	981,4	994,6	1019,8	1264,0	1356,6	1410,8
Вартість зберігання в орендованому сховищі	5,0**	25,0	45,0	65,0	85,0	105,0
Чистий дохід при зберіганні в орендованому сховищі	874,0	867,2	872,4	1096,6	1169,2	1203,4

Вартість зберігання у власному сховищі	0,7	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5
Чистий дохід при зберіганні у власному сховищі	878,1	889,6	914,8	1158,8	1251,4	1305,5
Додатковий прибуток при зберіганні у власному сховищі	4,0	22,4	42,4	62,2	82,2	102,1

* За власними розрахунками

** Зберігання та охорона проводиться на протязі половини місяця

Продукція для реалізації в основному зберігається до листопада, коли ціни на продукцію найвищі, чи до березня, при збуті посадкового матеріалу. Чистий дохід при зберіганні в орендованому сховищі розрахований без собівартості продукції. Вартість зберігання у власному сховищі включає витрати на охорону та догляд за зерном. Чистий дохід при зберіганні у власному сховищі визначений без собівартості продукції, амортизації складу та поточного ремонту.

Планування дає можливість вибрати варіанти вирішення складних виробничих завдань, розрахувати витрати на їх впровадження та показники економічної ефективності кожного з них.

У сучасних умовах розвитку фермерських господарств важливого значення набуває стратегічне маркетингове управління бізнесом, яке має допомогти керівникам оцінити його діяльність. Удосконалити роботу фермерських господарств та підвищити їх ефективність можливо за рахунок використання матричних методів стратегічного управління (матриця БКГ та SWOT-аналіз). Підвищити ринкову частку сільськогосподарської продукції перспективних галузей у ФГ «Агрофірмі «Базис» можливо шляхом використання результатів розробленої матриці БКГ. Функціонування фермерських господарств в умовах СОТ вимагає застосування нових методів по удосконаленню управління, одним з яких є логістика. Можливий варіант мережі логістичних ланцюгів ФГ «Яблуневий сад» наведено на рисунку 4.

Рис. 4. Мережа логістичних ланцюгів фермерського господарства «Яблуневий сад»

* Розроблено автором

Так господарство у своїй діяльності використовує ешелоновану (багаторівневу) логістичну систему доведення своєї продукції до споживача з використанням одного посередника. В майбутньому, доцільно запровадити гнучку логістичну систему, яка дозволить збільшити обсяги продажу продукції не лише в м. Черкаси, але і в найближчих районних центрах. Запровадження даної логістичної системи вимагає відкриття декількох власних пунктів (ларьків, кіосків та інше) для реалізації яблук та саджанців, що надасть можливість розширити коло потенційних споживачів, зайняти нові ніші та закріпитись на ринку, особливо із збільшенням, у майбутньому, обсягів основного виробництва.

Одним із перспективних напрямків стратегічного розвитку галузей сільського господарства є прогнозування, яке дозволяє визначити можливі збільшення обсягів валового виробництва. Важливе значення має не тільки відновлення обсягів виробництва валової продукції сільського господарства, а й неодмінне її нарощування. Відповідно до розроблених прогнозів до 2012 рр. рівень зростання обсягу виробництва зернових складе близько 49,4 тис. ц., обсяги виробництва соняшнику у фермерських господарствах за аналогічний період знизяться на 85,9 тис. ц., що сприятиме поліпшенню сівозмін. Проте тенденція до зростання обсягів виробництва за-

лишиться стабільною. До 2012 р. виробництво овочів може зрости на 20,5 тис. ц., або у 1,7 раз.

Конкуренція на внутрішньому ринку, як і підвищення мотивації індивідуальної діяльності фермерських господарств, безсумнівно, сприяє зростанню продуктивності праці навіть без застосування додаткових інвестицій. Діючи як відокремлені ринкові суб'єкти, фермери можуть функціонувати певний час в умовах недосконалості ринку, але цей шлях не перспективний. Зростання насиченості виробниками і підвищення конкуренції на ринку призведе до зниження ефективності виробництва і здійснення вигідних комерційних операцій. В значній мірі фермери можуть покращити умови свого функціонування за рахунок створення власних комерційних організацій на кооперативній основі.

Фермерське господарство „Яблуневий сад”, виробляючи щороку близько 400-450 т яблук, через недостатні обсяги виробництва не матиме можливості сформувати крупні товарні партії своєї продукції і вигідно її реалізувати. Вирішенню даної проблеми може сприяти кооперування 3-4 господарств з однотипною технологією виробництва.

Організований кооператив займатиметься пакуванням та реалізацією продукції. Таке об'єднання фермерів дозволить скоротити витрати на удосконалення розвитку інфраструктурних елементів у виробничому процесі та під час переробки продукції. Даний районний фермерський заготівельно-збутовий обслуговуючий кооператив (рис. 5) матиме спільні зв'язки з мережею супермаркетів для реалізації яблук високої якості.

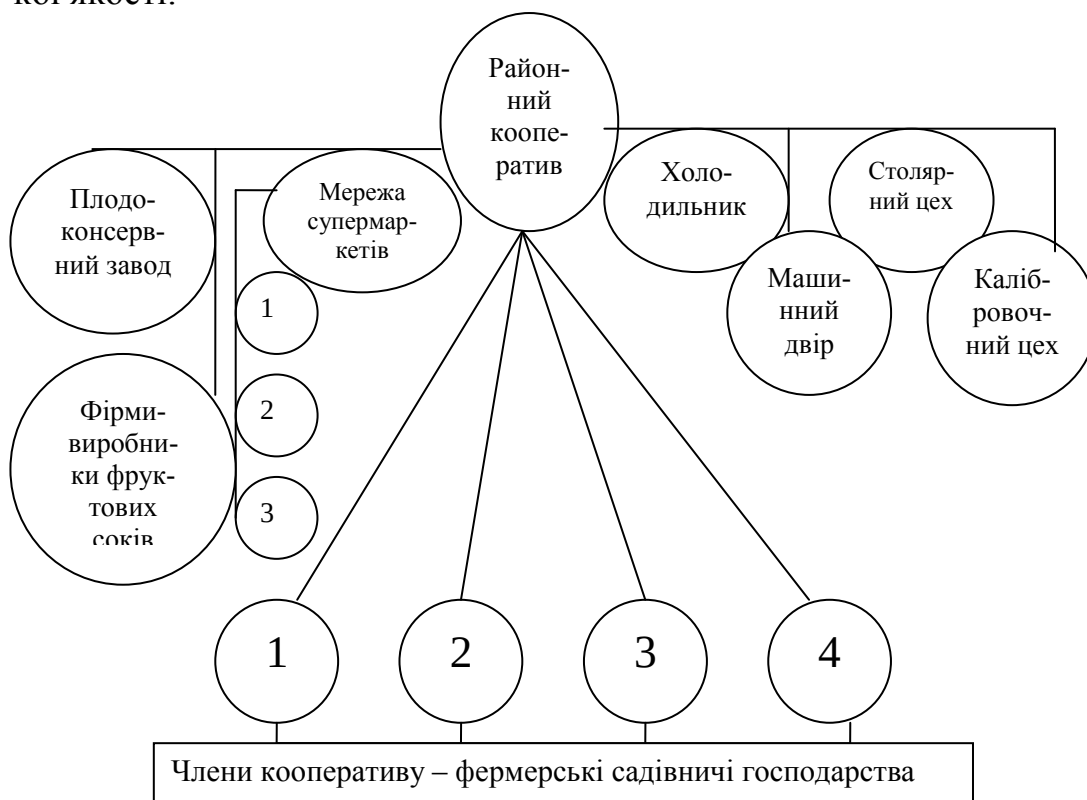

Рис. 5. Організаційна структура районного фермерського заготівельно-збутового обслуговуючого кооперативу

*Складено автором

Вітчизняним плодоконсервним заводам та виробникам соків реалізовуватимуться яблука, які не відповідатимуть необхідним стандартам якості. Розроблена організаційна структура фермерського заготівельно-збутового обслуговуючого кооперативу з вирощування та реалізації яблук дозволить детальніше розглянути внутрішньокооперативні взаємозв'язки на всіх стадіях виробничо-збутового процесу.

Попит і ціни на яблука для промислової переробки протягом останніх років підвищилися.

Новий канал реалізації яблуневої продукції для фермерських господарств та інших форм господарювання сформувався в результаті підвищення попиту з боку значної частини фірм-виробників яблучних концентратів (соків).

Як правило, фермерські господарства недостатньо забезпечені технічними засобами, що спонукає їх до пошуку шляхів формування технологічної потреби у виконанні та здешевленні механізованих робіт і виробленої сільськогосподарської продукції; об'єднання з іншими фермерами. В результаті кооперації знижуються затрати фермерів на формування основних засобів виробництва, скорочується кількість обслуговуючого персоналу, забезпечується значний ріст продуктивності праці. До переваг міжгосподарського використання техніки відноситься впровадження нових методів і технологій на економічно вигідних умовах, використання дорогого обладнання, зниження напруженості робіт у пікові періоди, розширення підприємства за рахунок використання власної робочої сили та машин сусідніх фермерських господарств. Тому, заслуговує на увагу така організаційна форма як кооператив з технічного обслуговування. Для ефективного функціонування такого фермерського кооперативу, на базі ПТФ «Червона калина» Маньківського району, його організаційну структуру удосконалено шляхом запровадження локальної комп'ютерної мережі та загальної бази даних для покращення виробничої та інституційної інфраструктури.

Управління фермерським господарством потребує інтегрованої системи підтримки прийняття рішень з багатьох проблем пов'язаних з маркетингом, фінансами, виробництвом, постачанням і реалізацією продукції для досягнення головної мети – одержання прибутку в умовах швидкозмінних ринкових відносин і вимог.

З появою персональних комп'ютерів і широкою доступністю якісних електронних таблиць за короткий період часу з'явилася ціла когорта комп'ютерних програм з менеджменту господарств, які охоплюють питання складання бюджету і моніторингу, потоків готівки, оцінки інвестицій, тощо. Нами була досліджена можливість розробки уніфікованої економіко-математичної моделі та автоматизованого формування її матриці для розв'язування задачі розробленої за допомогою мови програмування 1С, а також видачі результатів розв'язку в зручному для користувача вигляді.

Розроблений користувацький інтерфейс дозволяє в скорочені строки вираховувати варіанти оптимізації виробничого процесу. Основною перевагою застосування економіко-математичних методів є можливість без додаткових витрат проводити порівняльний аналіз багатьох варіантів розв'язку та прийняття ефективних управлінських рішень з метою оперативного реагування на зміни в кон'юктурі ринку.

В умовах інтеграції України у міжнародні економічні структури лише великі вузькоспеціалізовані фермерські господарства, або об'єднання малих господарств зможуть конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках за умови викорис-

тання екологічно чистих та ресурсозберігаючих технологій вирощування конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції. Такі господарства забезпечать значну кількість робочих місць в сільських громадах та стабільні фінансові виплати заробітної плати й податків до місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ

В результаті здійснення дисертаційного дослідження були отримані суттєві теоретичні, методичні і практичні результати щодо розвитку та ефективності використання виробничої інфраструктури фермерських господарств та її вдосконалення в умовах євроінтеграції. В результаті чого було сформовано наступні висновки:

1. Фермерські господарства є універсальною, ефективною і стабільною та найбільш пристосованою до ринку формою господарювання. Виявлено, що вони забезпечують стабільний рівень працевлаштування в сільських громадах та з року в рік підвищують обсяги валового виробництва. В контексті підвищення конкуренції, вивчення досвіду країн-членів СОТ допоможе захистити вітчизняних товаровиробників від зарубіжної експансії. Розроблені державні програми підтримки фермерських господарств потребують інтенсивного впровадження в життя.

2. З'ясовано, що процес реформування сільського господарства сприяв збільшенню кількості фермерських господарств. З 1995 по 2008 рр. їх кількість в Україні зросла у 1,2 рази, а в Черкаській – у 2,3 рази. Протягом досліджених дев'яти років спостерігається укрупнення фермерських господарств Черкаської області площею землекористування від 100 до 500 га і більше. У фермерських господарствах Черкаської області найвищі темпи збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції спостерігаються при вирощуванні зернових, соняшнику, овочів відкритого ґрунту, виробництві молока, яблук, а в останні роки і ріпаку.

3. Сформульовано економічну сутність поняття «інфраструктура фермерського господарства», яка відіграє важливу роль в ефективній їх роботі. Інфраструктура фермерського господарства – це сукупність допоміжних і додаткових елементів (ланок), які допомагають створити умови для функціонування агропромислового виробництва шляхом надання як послуг виробничого так і не виробничого (соціального) характеру. Розвиток інфраструктури забезпечує підвищення мобільності всіх видів ресурсів фермерського господарства завдяки поліпшенню системи заготівель, транспортування, зберігання, розподілу продукції з метою ефективного використання обмежених інфраструктурних фондів. Комплекс показників з визначення ефективності використання інфраструктурних фондів дозволяє оперативно впливати на їх своєчасне відновлення та вибуття, а також підвищення їх прибутковості.

4. Досліджено, що в період з 2005 по 2008 рр. відбулось зростання всіх показників забезпеченості інфраструктурними фондами фермерських господарств області. У 4,6 рази зросло значення первісної вартості інфраструктурних фондів та 2,1 рази їх знос. Таке збільшення обсягів інфраструктурних фондів викликало позитивні зміни в показниках, що характеризують ефективність їх використання. Збільшення рівня фондівдачі пов'язане із зростанням виробництва валової продукції в розрахунку на одиницю інфраструктурних фондів. Зниження рентабельності фондів інфраструктури спричинене зменшенням чистого прибутку по відношенню до середньорічної вартості інфраструктурних фондів.

5. Ефективне функціонування фермерських господарств неможливе без застосування передових методів управління, одним з яких є стратегічне управління. Запропоновано використання гнучких логістичних ланцюгів постачання продукції до кінцевого споживача, що забезпечить підвищення об'ємів продажу та прибутки за рахунок збільшення ринку збуту і в майбутньому розширення обсягів виробництва.

6. Дослідженнями встановлено, що в умовах СОТ одним із способів удосконалення роботи фермерських господарств є організація кооперативних об'єднань. Запропоновано створення заготівельно-збутового обслуговуючого кооперативу з вирощування яблук, який надасть можливість скоротити витрати на удосконалення розвитку інфраструктурних елементів у виробничому процесі та під час переробки продукції і дозволить налагодити взаємозв'язки з мережею супермаркетів і плодоконсервних заводів. Організація кооперативу з технічного обслуговування забезпечить підвищення якості виконання механізованих робіт, застосування прогресивних технологій, залучення до обробітку не використовуваних земельних площ, якісне виконання робіт з утримання машин в робочому стані, ефективніше використання технічних засобів.

7. Невід'ємною умовою сучасного ефективного господарювання є активне використання інформаційно-комп'ютерних технологій у всіх бізнес-процесах фермерського господарства. Проведені дослідження на базі конкретних господарств дозволили сформулювати модель визначення оптимальної виробничої програми фермерського господарства. Даний користувацький інтерфейс орієнтовано на кінцевого користувача, тобто фермерів, які не мають спеціальної підготовки в області комп'ютерних наук, а також може застосовуватись при прийнятті управлінських рішень та їх обґрунтуванні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

У фахових наукових виданнях:

1. Тимчук С.В. Виробництво продукції рослинництва фермерськими господарствами Черкаської області / С.В.Тимчук // Збірник наукових праць УДАУ. – Умань. – 2003. – Вип. 57. – С. 349-354.
2. Роєнко О.А., Тимчук С.В. Стан та розвиток земельно-орендних відносин у фермерських господарствах Корсунь-Шевченківського району Черкаської області / С.В.Тимчук // Збірник наукових праць ЛНАУ. – Луганськ. – 2004. – вип. № 34 (46). – С. 309-312.(Особистий внесок здобувача: групування фермерських господарств за площами орендованих ними земель)
3. Тимчук С.В. Підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції плодівництва у фермерських господарствах / С.В.Тимчук // Економіка АПК. – 2005. – Вип. № 10. – С. 112-116.
4. Льошенко В.О., Головчук А.Ф., Тимчук С.В. Стан та перспективи матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників/ А.Ф.Головчук, С.В.Тимчук // Збірник наукових праць УДАУ. – Умань. – 2005. – Вип. 59. – С. 305-315.(Особистий внесок здобувача: економічний аналіз забезпеченості сільськогосподарською технікою підприємств форм власності).

5. Тимчук С.В. Розвиток фермерських господарств та особливості управління ними в ринкових умовах / С.В.Тимчук // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональні суспільні системи: ресурси і механізми ефективного управління. – Львів. – 2006. – Вип. 2 (58) – С. 704-714.

6. Тимчук С.В. Виробничий потенціал фермерських господарств Черкаської області в контексті інтеграційних процесів / С.В.Тимчук // Вісник ХНАУ. – 2009. – №11. – 230-236.

Тези доповідей:

1. Тимчук С.В. Проблеми забезпеченості технікою фермерських господарств Черкаської області / С.В.Тимчук: матеріали Всеукр. наук. конф. молодих вчених, (м. Умань, 25-26 березня 2004 р.) / Уманський державний аграрний університет. – Умань.: УДАУ, 2004. – С. 123-126.

2. Тимчук С.В. Забезпечення виробничої інфраструктури фермерських господарств / С.В.Тимчук: матеріали Всеукр. наук. конф. молодих вчених, (м. Умань, 20-21 лютого 2005 р.) / Уманський державний аграрний університет. – Умань.: УДАУ, 2005 – С. 153-155.

3. Тимчук С.В. Проблеми забезпеченості фермерських господарств технічними засобами / С.В.Тимчук: матеріали Міжнар. наук.-прак. конф. студ. і молодих учених [«Сталий розвиток аграрного сектора економіки»], (м. Харків, 10-11 липня 2004 р.) / Харківський національний аграрний університет: – Харків: ХНАУ, 2004. – С. 229-233.

4. Тимчук С.В. Діяльність фермерських господарств в контексті міжнародних відносин / С.В.Тимчук: матеріали Всеукр. наук. конф. молодих вчених, (м. Умань, 20-21 лютого 2006 р.) / Уманський державний аграрний університет. – Умань: УДАУ, 2006 – С. 173-175.

5. Тимчук С.В. Виробництво екологічно чистої продукції у фермерських господарствах в контексті світових тенденцій / С.В.Тимчук: матеріали Всеукр. наук. конф. молодих вчених [до 30-ти річчя створення економічного факультету], (м. Умань, 21-22 березня 2006 р.) / Уманський державний аграрний університет. – Умань.: УДАУ, 2006. – ч.2. – С. 88-90.

6. Тимчук С.В. Розвиток фермерських господарств: зарубіжний та вітчизняний досвід / С.В.Тимчук: матеріали Всеукр. наук. конф. молодих вчених, (м. Умань, 21-22 лютого 2007 р.) / Уманський державний аграрний університет. – Умань.: УДАУ, 2007. – ч.2. – С. 91-93.

7. Тимчук С.В. Особливості сучасного розвитку виробничої інфраструктури фермерських господарств Черкаської області / С.В.Тимчук: матеріали Міжн. наук.-прак. конф. [«Формування конкурентоспроможності підприємств АПК в умовах глобалізації»], (Полтава, 13-14 листопада 2007 р.) / Полтавська державна аграрна академія. – Полтава.: ПДАА, 2007. – С. 150-152

8. Тимчук С.В. Кооперування фермерських господарств в умовах інтеграції України / С.В.Тимчук: збірник матеріалів X наук.-прак. конф. молод. вчених. [«Проблеми реалізації науково-творчого потенціалу молоді: пошуки, перспективи»], (м. Павлоград, 21 березня 2008 р.) Західнодонбаськи приватний інститут економіки і управління. – Павлоград: ЗПІЕУ, 2008. – С. 128-130

9. Тимчук С.В. Ефективність роботи фермерських господарств Черкаської області в сучасних умовах / С.В.Тимчук: матеріали Всеукр. наук. конф., (м. Умань, 18-19 лютого 2009 р.) / Уманський державний аграрний університет. – Умань.: УДАУ, 2009. – Ч.2. – С. 170-171.

10. Тимчук С.В. Державна підтримка фермерських господарств в умовах економічної кризи/ С.В.Тимчук: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Проблеми сучасної економіки»], (м.Миколаїв, 25 листопада 2009 р.)/ Національний університет біоресурсів и природокористування України «Кримський агротехнічний університет». – Миколаїв.: КАУ, 2009. – т.2. – С. 45-48.

11. Тимчук С.В. Стан виробництва продукції рослинництва фермерськими господарствами Черкаської області / С.В.Тимчук: збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні питання науки та практики: досягнення та перспективи – 2009»], (м. Полтава, 24-25 грудня 2009 р.) / Громадська асоціація «Аграрна наука та практика». – Полтава, 2009. – С. 85-88.

12. Тимчук С.В. Перспективи функціонування та землезабезпечення фермерських господарств регіону в умовах інтеграції / С.В.Тимчук: матеріали Всеукр. заоч. наук.-практ. конф. [«Актуальні питання сучасної економіки»], (м. Умань, 20-22 січня 2010 р.) / Уманський державний аграрний університет. – Умань.: УДАУ, 2010. – ч.1. – С. 116-199.

АНОТАЦІЯ

Тимчук С.В. Розвиток інфраструктури фермерських господарств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за 19 спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (економіка сільськогосподарства та АПК). – Вінницький національний аграрний університет, Вінниця, 2010.

В роботі здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних і прикладних аспектів розвитку інфраструктури фермерських господарств моно- та поліспеціалізованих різних розмірів.

Досліджено сучасний стан функціонування фермерських господарств на національному та регіональному рівнях. Проаналізовано вплив розвинутої інфраструктури на ефективність виробництва.

Розроблено рекомендації та обґрунтовано методичні засади щодо вдосконалення виробничої інфраструктури фермерських господарств різних напрямків спеціалізації. Окреслено напрямки підвищення рівня виробництва та ефективності роботи господарств.

Ключові слова: фермерське господарство, інфраструктура, інфраструктурні фонди, спеціалізація, сільськогосподарське виробництво, конкуренція, кооперація.

АННОТАЦИЯ

Тымчук С.В. Развитие инфраструктуры фермерских хозяйств. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по 19 специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (экономика сельского хозяйства и АПК). - Винницкий национальный аграрный университет, Винница, 2010.

В работе проведено комплексное исследование теоретических, методических и прикладных аспектов функционирования специализированных фермерских хозяйств с развитой инфраструктурой. Исследуется место фермерства в сельскохозяйственном производстве Украины и мире, а также роль инфраструктуры как неотъемлемой составляющей предприятия и АПК в условиях евроинтеграции.

Рассмотрено современное состояние функционирования фермерских хозяйств на национальном и региональном уровнях. Проанализировано влияние развитой инфраструктуры на эффективность производства, а также на гибкость и маневренность инфраструктурных звеньев с целью снижения риска в условиях конкуренции. Предложено необходимость перехода к новым методам управления, которые должны удовлетворить спрос потребителей в товарах и услугах. Разработаны рекомендации по определению экономической эффективности инфраструктуры фермерских хозяйств.

Исследовано, что в условиях членства в ВТО повышение конкурентного давления со стороны импортной продукции вероятно приведет к исчезновению, объединению или укрупнению мелких фермерских хозяйств, которые будут работать на основе новейших энергосберегающих и экологически чистых технологий с использованием соответствующих европейским стандартам качества. Такие изменения предусматривают подробное изучение и совершенствование инфраструктурного обеспечения этих форм хозяйствования.

Установлены тенденции развития фермерских хозяйств Черкасской области по сравнению с другими регионами и обобщены особенности функционирования хозяйств различных направлений специализации.

Рассмотрены производство валовой продукции сельского хозяйства фермерскими хозяйствами Черкасской области и изменение ее удельного веса в общем объеме. Проведенные группировки зависимости объема валового производства от количества используемой техники. Исследован уровень обеспеченности инфраструктурными элементами фермерских хозяйств основанных на базе бывших КСП и семейного типа.

Установлено, что одним из факторов, который влияет на повышение экономической устойчивости фермерских хозяйств является развитая внутрихозяйственные инфраструктура, которая имеет значительное влияние на основное производство и его результаты. Небольшие фермерские хозяйства, благодаря использованию прогрессивных технологий и инвестированию, имеют возможность получать высокую урожайность качественной продукции. От активной производственно-сбытовой инфраструктуры в деятельности фермеров зависит экономическая устойчивость хозяйств.

На основе анкетного опроса сформированы выводы о разнице в состоянии обеспеченности инфраструктурой фермерских хозяйствах Черкасской области и

сформированы динамики показателей эффективности использования инфраструктуры.

Разработаны рекомендации и обоснованы методические основы по совершенствованию инфраструктуры фермерских хозяйств различных направлений специализации путем комплексного и стратегического планирования и использования логистических методов управления.

Исследована возможность разработки унифицированной экономико-математической модели и автоматизированного формирования ее матрицы для решения задачи разработанной на языке программирования 1С, а также выдачи результатов решения в удобном для пользователя виде, что позволяет в сокращенные сроки вычислить разные варианты оптимизации производственного процесса.

Ключевые слова: фермерское хозяйство, инфраструктура, инфраструктурные фонды специализация, сельскохозяйственное производство, конкуренция, кооперация.

ANNOTATION

Tumchyk S.V. Infrastructure development of farms It is Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of economic sciences after a 19 speciality 08.00.04 is economy of agriculture and AIC. – it is Vinnitca national agrarian university, Vinnitca, 2010.

In work complex research of theoretical, methodical and applied aspects of functioning of the specialized farmer economies is carried out with the developed infrastructure.

The modern state of functioning of farmer economies is explored at international, national and regional levels. Influence of the developed infrastructure is analysed on efficiency of production.

Recommendations are developed that methodical bases in relation to perfection of industrial infrastructure of farmer economies of different directions of specialization. Directions of increase of level of production and efficiency of work of economies are outlined.

Keywords: farm, infrastructure, infrastructural funds, specialization, agriculture, competition, cooperation.

ТИМЧУК СВІТЛАНА ВОЛОДИМИРІВНА

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

**08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(економіка сільського господарства та АПК)**

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 6.05.2010 р. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Обсяг: 1,4 обл.-вид.арк., 1,27 ум. друк. арк. Тираж. 100
Замовлення № 158

Уманське видавничо-поліграфічне підприємство
20300, м. Умань, вул. Шевченка, 26, тел. (04744) 5-25-28, 5-32-55
р/р 26000301885424 Промінвестбанк м. Умань, МФО 354381. Код 02469362